

Yttrande över ”Från ord till handling – på väg mot en nationell biblioteksstrategi” från Kultur- och bildningsnämnden i Landstinget Dalarna

Inledning

Kungliga biblioteket fick 2015 ett regeringsuppdrag att ta fram en nationell biblioteksstrategi. Ett utkast till förslag presenterades i maj 2018 av sekretariatet för nationell biblioteksstrategi. Till och med oktober 2018 tar sekretariatet emot synpunkter på utkastet i ett öppet förfarande. I mars 2019 ska ett slutligt förslag till strategi presenteras. Kultur- och Bildningsnämnden i Landstinget Dalarna tackar för möjligheten att lämna synpunkter och vill gärna bidra till det viktiga arbetet genom att yttra sig ur det regionala perspektivet.

Samhälleliga förändringar kan mötas med tydlig vision

Vi lever i en tid med stark och omfattande samhällsförändring både nationellt och globalt. Vi ser hur klyftor ökar både i Sverige och utomlands. Vi ser hur digitalisering driver fram förändrade livsvillkor och beteendemönster hos människor. Vårt samhälle möter utmaningar för att hantera frågor om hållbarhet, klimatförändringar, inkludering och demokrati. Därför var det välkommet med *Den femte statsmakten*, den gedigna omvärldsanalys som sekretariatet för strategin presenterade 2017. Kultur- och bildningsnämnden anser att en nationell biblioteksstrategi bör ta sikte på att skapa en vision och en målbild för hur biblioteksväsendet kan bidra till att möta de samhälleliga utmaningarna. Vi tror att utkastet till strategi skulle vinna på en tydligare koppling till omvärldsanalysen. Det är Kultur- och bildningsnämndens förhoppning att det slutliga förslaget anlägger ett övergripande strategiskt perspektiv. Vi instämmer i utkastets formulering om att en strategi bör vara ett kortfattat dokument.

Styra eller stödja?

Kultur- och bildningsnämnden anser att en nationell biblioteksstrategi bör röra sig på en hög samhällelig nivå och förhålla sig till att det finns många olika aktörer inom biblioteksväsendet. Många av utkastets förslag förordar ökad statlig styrning inom ett område där flera olika huvudmän har ansvar för verksamhet och utveckling. Kultur- och bildningsnämnden vill betona en nationell strategi behöver ta hänsyn till de olika roller och uppdrag som bibliotekshuvudmännen har och sträva efter att på bästa sätt stödja aktörerna. En strategi kan vara en samlande kraft som stödjer aktörerna i deras verksamhet och utvecklingsarbete utifrån den nivå där de befinner sig; statlig, regional respektive kommunal. Kultur- och bildningsnämnden ser en risk med förslag som innebär ökad styrning ovanifrån. Vi ser hellre samverkan och tillit till att varje aktör bidrar till ett starkt och dynamiskt biblioteksväsende utifrån den övergripande inriktning som en strategi pekar ut.

Nämnden ställer sig frågande till de förslag som gäller förändring av den regionala biblioteksverksamhetens organisering. Behovs- och konsekvensanalys ur såväl de kommunala bibliotekens perspektiv som huvudmannaperspektivet saknas. Utkastets förslag andas en syn på de regionala biblioteksverksamheterna som statens förlängda arm. Kultur- och bildningsnämnden anser att detta står i motsats till det som Bibliotekslagen (SFS 2013:801) uttrycker som de regionala biblioteksverksamheternas uppgift: ”främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.”

Strategin måste ta hänsyn till kultursamverkansmodellen. De regionala biblioteksverksamheterna finns i ett regionalt sammanhang där kultursamverkansmodellen är betydelsefull. Kultur- och bildningsnämnden anser inte att en förändring av regional indelning och/eller huvudmannskap för den regionala biblioteksverksamheten skulle stödja utvecklingen inom folkbiblioteksväsendet. Tvärtom skulle man förlora den samverkanskraft som en förankrad närvaro i ett regionalt och kommunalt sammanhang utgör.

Nationell myndighet på biblioteksområdet

Det skulle vara ett stöd för utveckling och jämlika förutsättningar inom biblioteksväsendet om det fanns en nationell aktör eller myndighet som kunde bära ansvaret för frågor som bäst löses på den nationella nivån. Det rör exempelvis infrastruktur för e-medier, drift av digitala lösningar, specialistkompetens inom juridik på biblioteksområdet. Kultur- och bildningsnämnden är tveksam till att utkastet förutsätter att en nationell biblioteksmyndighet är lika med Kungliga biblioteket. KB har uppdrag som nationalbibliotek och forskningsbibliotek för humaniora. Hemvisten för en myndighet som kan bära de uppgifter som bäst löses nationellt bör inte utan analys och utredning tilldelas en befintlig myndighet som har andra tunga kärnuppgifter. Det vore lämpligt att i detta sammanhang utvärdera hur KB:s samverkansuppdrag har fungerat hittills.

Projektmedel och ekonomiska resurser

Här vill Kultur- och bildningsnämnden ställa sig frågande till utkastets skrivningar om projektmedel inom bibliotekssektorn. Att först beskriva det som ett "projektträsk" för att sedan föreslå att ansvaret för fördelning av medel flyttas från Kulturrådet till Kungliga biblioteket ter sig märkligt. Projektmedel är viktiga för att kunna pröva utvecklingsåtgärder; särskilt viktiga är medlen i små landsting och regioner som inte själva har storregionernas ekonomiska förutsättningar. Kulturrådets utvecklings- och projektmedel är betydelsefulla och möjliggör verksamhetsutveckling. Kulturrådet har lång erfarenhet av att fördela projektmedel och därtill etablerad och välfungerande dialog med regionerna.

Idag finns flera statliga myndigheter som har uppdrag på biblioteksområdet. God dialog och samverkan mellan myndigheterna stödjer bibliotekshuvudmännen på regional och kommunal nivå i deras utvecklingssträvanden. Konkurrens gör det inte. Konstruktivt vore att en nationell biblioteksstrategi verkade för att få in mer resurser till bibliotekssektorn istället för att argumentera för annan styrning över de statliga projektmedel som finns.

Barn och unga

Kultur- och bildningsnämnden vill framhålla att en nationell biblioteksstrategi skulle vinna på att barn- och ungaperspektivet skulle belysas och få mer utrymme än det har i utkastet.